

Рецензия
на дисертационен труд
за получаване на образователната и научна степен “Доктор”
по професионално направление 3.3 Политология (Публична администрация)

Автор на дисертационния труд: Георги Станков, задочен докторант в катедра „Публична администрация“, СУ „Св. Кл. Охридски“;

Тема на дисертацията: „Умения за въздействие: Изследване на капацитета за гражданско участие при формирането на публичните политики“;

Автор на рецензията: доц. дпн Татяна Томова; катедра „Публична администрация, СУ „Св. Кл. Охридски“.

Общо представяне на докторската дисертация.

Дисертацията на Георги Станков отговаря на формалните изисквания за разработване на подобен вид труд. Тя е с общ обем 211 страници, разпределени в четири глави. В текста са включени 31 таблици и 10 фигури. Дисертацията съдържа 1 приложение.

Рецензираният труд се състои от Увод, четири Глави и Заключение. В **Увода** са представени основанията за разработването на избраната тема. Ясно са формулирани целите, задачите и методите на дисертацията. **Първа глава** разглежда основните теории за демокрацията.

Съдържанието ѝ е непосредствено обвързано с формулирания в Увода основен изследователски въпрос, а именно „как да се изследва капацитетът за гражданско участие във формирането на публичните политики“. Обосновава се т. нар. „криза на демокрацията“ и се търси изход от нея в концепцията за доброто управление и практиките на гражданското участие. **Втора глава** изяснява концепцията за гражданското участие. Не теоретично равнище се обосновават основанията за гражданското участие, както и потенциалните рискове, свързани със разрастването му. **Трета глава** поставя въпроса за политическата култура и търси българските ѝ особености, оформени като резултат от периода на преход в българското общество. **Четвъртата глава** разработва методика за качествено изследване на случаи на гражданско участие. Представени са четири случая на гражданско участие в България, изследвани чрез разработената методка. **Заключението** обобщава основните тези, представени в изложението.

Експлицитно (в Увода) са формулирани **хипотезите на изследването**. Според тях българският контекст не стимулира гражданското участие, а според Георги Станков това означава и демокрацията. Независимо от това с развитието на постматериалистките ценности в българското общество капацитетът за гражданско участие нараства

Дисертацията е разработена на основата на **представителна литература**. В изследването са цитирани общо 209 източника. От тях 38 са изследвания на български език и 141 - английски език, 19 са доклади, документи на български, чуждестранни и международни организации и институции и 11 са източници от интернет, предимно уебсайтове и социални мрежи.

Цитирането е добросъвестно и е използвано с оглед на постигането на целите на дисертацията.

Подходът на дисертационното изследване е дедуктивен. Авторът тръгва от абстрактните теории за демокрацията, минава през теориите на средно равнище, свързани с политическата култура и в крайна сметка създава знание за конкретните практики на основата на разработена от него методика. Подходът е подходящ и максимално е използван от автора за постигане на изследователските цели.

В съдържателно отношение дисертацията съдържа не един, а няколко много интересни момента. Тезите на автора са ясно изразени, но те съдържат потенциал за дебат, което именно ги прави интересни.

1. Правилно поред мен, авторът обвързва гражданското участие не с демокрацията по принцип, а с нейната криза. Нещо повече - той обосновава гражданското участие като начин за справяне с тази криза. Това означава ли, че демокрацията или по-точно някои нейни форми са възможни без гражданско участие и при какви условия?! И въобще кои са минималните характеристики на демокрацията?!
2. Георги Станков обвързва гражданското участие с политическата култура – в това няма научна новост. Напротив гражданското участие е индикатор за определен вид политическа култура. Обратното също е вярно – наличието на определен вид политическа култура е фактор за гражданско участие. Това означава ли, че в условията на определен вид политическа култура, който не предполага гражданско участие, то може да съществува?! И не е ли това българският случай?! И не е ли възможно гражданското участие да се трансферира, независимо от липсата на вътрешни условия за съществуването му?!
3. Изключително ценно от моя гледна точка е поставянето на въпроса за ограниченията на гражданското участие. В тази връзка не съм сигурна, че капацитетът за гражданско участие на гражданите трябва да се сведе до способността им да се организират, както това е направено в хипотезите на изследването. В своите препоръки, формулирани на основата на емпиричното изследване, Станков добавя и експертния потенциал като необходима част от капацитета за гражданско участие. Мисля си на основата на собствените си наблюдения, че капацитетът за гражданско участие предполага кооперативно поведение от страна на гражданите. Конкуrentното поведение пречи на

гражданското участие и не създавана нищо повече от шум – така вместо да помага на демокрацията, то ѝ вреди.

Макар че формулирах мислите си, предизвикани от дисертацията на Георги Станков, под формата на въпроси, аз по-скоро не очаквам авторът да ми отговори на тях. Рядко ми се е случвало да бъда рецензент на докторска дисертация, която е повод за дебат по фундаментални въпроси, свързани с политическата теория. И именно в това е най-голямата сила на този труд.

В изследователско отношение дисертацията има следните силни страни:

1. Тя е разработена на основата на изключително богата палитра от научни теории, концепции, скали, твърдения. При четенето на дисертацията веднага става ясно, че тя е писана дълго, с натрупване на теоретични знания и с нарастващо умение за научен синтез. Георги Станков притежава богата научна култура и това го прави достоен и равностоен социален изследовател.
2. В дисертационното изследване ясно е описан метода на емпиричното изследване. Като цяло Георги Станков има вкус към метода, което е огромно предимство.
3. Дисертацията е написана на много добър и същото време непретенциозен научен език.

Актуалност:

Разработената проблематика е изключително актуална, въпреки че тя традиционно е част от политическата наука. Дебатът за демокрацията и гражданското участие не само че не затихва, но дори се задълбочава при това по много вреден начин – всеки, който не открие в обществените практики собствената си представа за демокрация и за гражданско участие, обосновава тезата за липсата или за ограничаването им – това се отнася основно за публичния дебат, но често се среща и в научните изследвания. Дисертацията на Георги Станков не само синтезира основните научни подходи към тези възлови за политическата теория концепции, но и осветлява особените им проявления в български контекст. С това тя отговаря в голяма степен на потребностите на научния и на обществения дебат.

Качества на методиката.

За провеждане на включеното в дисертацията емпирично изследване е разработена авторска методика. На практика разработването на тази методика е основна цел на дисертационното изследване и основен негов принос. Използването ѝ в емпиричното изследване, което е част от дисертацията, не само апробира приложимостта ѝ. Чрез нея е събрана достоверна информация за случаи на гражданско застъпничество в българските обществени практики. Тази информация е

позволила на автора да направи обосновани заключения във връзка с изследователските си цели.

Оценка на достоверността на материала, върху който се градят приносите на дисертацията.

Фактите, на основата на които са изградени приносите, са набрани чрез подходящи методи (теоретичен анализ и синтез, сравнителен анализ на случаи на основата на унифицирана методика) и не са манипулирани по никакъв начин.

Научни и научно-приложни приноси.

Основният изследователски принос е свързан с разработването и апробацията на методика за изследване на случаи на гражданско участие. Авторът е синтезирал съществуващи методики и на тази база е разработил своя принос. Този принос е значим, защото може да бъде прилаган при изследването и анализа на други подобни случаи, както и да служи като основа за сравнителен анализ на прояви на гражданско участие.

Другият съществен принос на дисертацията е свързан със синтеза на съществуващи и често определяни като вътрешно противоречиви теории за демокрацията. Този принос далеч не е само информативен – той може да служи като основа за последващи теоретични търсения в посока на задълбочаване на т. нар. от Георги Станков холистичен подход към концепцията за демокрацията.

Третият принос на дисертацията се отнася до особеностите на политическата култура в съвременното българско общество. Обобщени са данните от няколко съществуващи изследвания и на тази основа са изведени някои особености на политическата култура в България. Поради важното значение на политическата култура като фактор в процеса на политиките обобщенията в дисертацията могат да се използват в следващи анализи като установен научен факт.

Като цяло приносите на дисертацията са повече за теорията и за изследванията, отколкото за практиката. Това всъщност я прави рядък феномен.

Личният принос

Дисертацията и изводите от нея са личен принос на Георги Станков. Не ми е известно подобно изследване да е публикувано.

Оценка на публикациите.

Докторантът представя 5 статии, свързани с темата на дисертацията. Те са публикувани в престижни издания. Научното им качество е високо и съответства на добрите постижения в теоретичната област на дисертацията.

Авторефератът

Авторефератът задоволително представя съдържанието и теоретичните достиженията на дисертацията. Относително малко място е отделено на най-съществените по моя оценка принос – методиката за изследване на случаи на гражданско участие.

Самооценката на приносите в голяма степен отговаря на постигнатото от Георги Станков в дисертационното му изследване.

Представената за публична защита дисертацията предизвиква поне два въпроса:

- 1. И четирите изследвани случая са случаи на застъпничество, при които инициативата за публичните политики идва от гражданите. При тях разработената изследователска методика без съмнение работи. Въпросът ми е – приложима ли е тя в случаи, когато инициативата за политики идва от администрацията? В каква посока трябва да се обогати методиката, за да е релевантна на особеностите на процеса в тези случаи?**
- 2. Гражданското участие е конкурентно в смисъл, че конкурентни граждански коалиции често защитават различни, дори противоречиви идеи за политиките. Въпросът ми е – в каква степен вътрешното деление на гражданското общество влияе на ефективността на гражданското участие като цяло?**

Заключение.

Като имам предвид предимствата на дисертационното изследване и значимостта на приносите, с пълна убеденост препоръчвам на членовете на Научното жури да присъди на Георги Станков образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.3 Политология (Публична администрация).

25. 06. 2021

Доц. дпн Татяна Томова